

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio V. Quæstiones discutiendæ circa Concilia, Decreta & Constitutiones
Canonicas in Cinstitutionibus Regiis laudatas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

bant, curabant, ut Episcopis Italicis innotesceret voluntas Pontificis circa unumquodque Decretorum propositorum. Adieciunt illi, ad purgationem Concilii, non apparere quòd illud huic novitati expressè consenserit, imò ex Epistola, quam D. DE LISLE Legatus apud Romam 22. Maii 1562. ad CAROLUM IX. scripsit, disci, Episcopos Hispanos graviter conquectos, quòd Pontifex consuleretur circa negotia in Concilio tractata, dixisse, eo libertatem Concilii violari. Præterea Epistola, quam Dominus DE LANSAC, Regius apud Tridentum Orator, ad supradictum D. DE LISLE scripsit, docet, sæpè rogavisse Pontificem, ut meminisset pollicitationis suæ, nempe, futurum, ut libera esse sineret propositiones, vota & deliberationes Concilii, neque ex ullo limite cohiberet, neque Spiritum Sanctum Romæ Tridentum mitteret, in vidulo inclusum; ipsa verba referam. *Il avoit promis de laisser les Propositions, Vœux, Deliberations du Concile libres, sans y prescrire aucune limite, n'envoyer le Saint Esprit en valise de Rome à Trente.*

Sed, etiamsi ex mera prudentia humanæ suggestionis consultus fuisset Pontifex antè Decreta, nihilominorem venerationem iis debemus; nam mirabiles sunt eorum Dispositiones, ita, ut major sit locus benedicendi Providentiæ Divinæ, quòd magnam abusu copiam tolli procuraverit, non obstantibus callidis consiliis, & conspiratione Fautorum Curie Romanæ ad impediendam reformationem.

Denique, ultimæ Novitatis Causæ facile detegi possunt, modò attendatur, verbum hoc *Confirmare*, triplicem duntaxat sensum habere posse. 1. Authoritatem impertiri, 2. Ratam habere, 3. Declarare, solemnitates requisitas observatas fuisse. Si prior sensus valeat, profectò ii, qui Concilium Tridentinum induxerunt ad Decretorum suorum confirmationem postulandam, opinionem, quæ Pontificem supra Concilium Generale collocat, voluerunt corroborare, nec aberraverunt à scopo. Nam, ad impediendam Instrumentis sive Actis authoritatem, necessaria est jurisdictio in eos, à quibus illa condita sunt. Indè fit ut authorisatio Statutorum alicujus Conventus, non nisi ab ejus Superiore postuletur. Verùm, ut planè succederet eorum propositum, curare debuissent, ut Synodus declararet, se verbum *confirmandi* accipere, prout significat *authoritatem impertiri*, suamque mentem esse, ut Decreta à se condita confirmatione Pontificis authorisarentur. Omisso hujus cautionis extinguit omnem fructum rei gestæ à Concilio; nam Patres, qui aliter sentiebant, poterant jure contendere, Concilium, dum peteret à Pontifice Decretorum suorum confirmationem, non voluisse eum rogare, ut illis authoritatem daret, verùm ut res ab ejus Legatis, ipsius nomine gestas, ratas haberet, declararetque, Decreta Conciliariter facta fuisse, & solemnitates omnes ad validitatem necessarias impletas fuisse. Jamverò, ut omnia hæc comprobarent, potuissent adicere, verba esse accipienda in sensu magis congruo: priorem significationem vocis *confirmare*, non congruere casui de quo agitur, quia Pontifex in Concilium Generale ingreditur, quatenus Episcopus, perindè ac cæteri Patres; undè unicam vocem habet, quæ inutilis evadit, ubi cætera, vel pleræque è cæteris, ei adversantur; quamobrem Concilii membrum est, nec aliis Prælatiis antecellit, nisi quòd omnium sit primus. Porro, nullum Corpus est, quod Decreta sua ab aliquo è Membris suis authoritatem accipere patiatur, maxime, quando membrum illud eorum particeps est. Si Pontificia dignitas ab officio primi Episcopi distingueretur in Pontifice, ita, ut is intraret in Concilium quatenus Episcopus solum, possibile esset, ut Concilium Decreta sua confirmari curaret à Pontifice, etiamsi hic per se ipsum, aut per Legatos ei interfuisset; quia tunc ei duplex authoritas competeret, quarum una alteri superior esset, ut in Concilio Generali solam

inferiorem exerceret. Itaque, authoritas superior, quæ caruisset exercitio, adhiberi posset ad confirmanda Decreta, quorum particeps fuisset propter authoritatem inferiorem, similis quoad hoc Episcopo, qui, si Canonicus sit, potest authorisare quatenus Episcopus, statuta Capituli, in quo suffragium tulit quatenus Canonicus.

Fieri igitur potuit, ut Patres Tridentini, petendo à Pontifice confirmationem Decretorum suorum, vel consentiendo, ut eam Legati nomine Concilii pfererent, variis impulsu momentis fuerint, pro varietate opinionum suarum circa superioritatem Concilii Generalis in Pontifice, vel Pontificis in Concilio: alii, ut invalesceret opinio, quæ Pontificem supra Concilium locat: alii duntaxat, ut concorditer abfolveretur Concilium, quod 20. annos ferè duraverat, vel ut Concilii unitas declararetur per unitatem confirmationis omnium illius Decretorum sub tribus Pontificibus factorum PAULO III. JULIO III. & PIO IV.

Cùm Legati & plerique Italici Præsules imbuti fuissent opinionibus Ultramontanis, quarum præcipua est Pontifici favere in præjudicium Concilii Generalis, verisimile est Legatos partim, ut illam opinionem tuerentur, egisse, ut Concilii nomine confirmatio Decretorum ipsius à Pontifice postularetur. Gallicani autem & Germanici Prælati, apud quos Concilium Basileense receptum fuit, nec non Episcopi Hispani, qui conati erant, ut declararetur Concilium Generale esse supra Pontificem, non consenserunt illi Decreto nisi ob secundam tertiamve ex rationibus memoratis.

SECTIO V.

Questiones discutienda circa Concilia, Decreta & Constitutiones Canonicas in CONSTITUTIONIBUS REGIIS laudatas.

1. AN Constitutiones Regiæ laudent Concilia, Decreta & Constitutiones Canonicas, circa res, quæ non nisi in Tridentino reperiuntur?
2. Quid indè inferendum sit, posito quòd factum verum sit?
3. An harum questionum decisio possit aliquid commodi quoad praxim conferre?

QUESTIO I.

Questio hæc tam latè patet, ut nobis opportunum videatur eam restringere ad aliquod insigne argumentum praxeos. Cùm autem nihil in eâ Matrimonio utilius sit, loquemur hic duntaxat de Constitutionibus ad illud pertinentibus & de iis solum, quæ continentur in Collectione anni 1699. quæ, cùm vulgatissima sit, pluribus opera nostra prodesse poterit.

CONSTITUTIO BLESENSIS Art. 40. præcipit executionem Canonum circa defectum formalitatum quæ nominatim à solo Concilio Tridentino institutæ sunt. Talis est præsentia testium ad probationem matrimonii sufficientium, præter denuntiationem Banorum. Talis est nullitas matrimonii ob defectum istius solemnitatis. Equidem Constitutio non laudat nominatim Concilium circa nullitatem, sed nihilominus verum est, nullum esse aliud Concilium, quod ejusmodi penam faciat præter Tridentinum, & Constitutionem decernerè pœnas à Concilio latus.

Constitutio HENRICI IV. an. 1606. confirmat interpretationem præcedentem Articuli laudati *Constitut. Blesensis*, & locum novum suppeditat, in quo Constitutiones laudant Canones circa Capita nullibi nisi in Tridentino reperienda:

da: nam præcipit Judici Ecclesiastico, ut Constitutionibus circa matrimonia, & nominatim *Blesensi* obtemperet Articulo 40. & juxta illas rescindat matrimonia, quæ in Ecclesia facta aut celebrata non erunt, cum forma & solemnitate ab eodem articulo requisitis, eaque declarent invalidè contracta; tunc adjicit, cum hæc pœna à Concilio indicta sit. *Comme étant cette peine indite par les Conciles.* At constat nullum aliud esse Concilium, quàm Tridentinum, quod propter hanc rationem rescindat matrimonium. Non diffeor plura tunc fuisse Concilia Gallicana, quæ matrimonium eodem casu rescindunt, sed hæc Concilia vel Tridentinum nominatim laudant, vel significant, se illius executionem decernere. *Concilium Burdig.* an. 1583. *Concil. Bituricense* an. 1584. illud expressè laudant, *Concil. Turonense* an. 1583. significat, se illius executionem decernere; nam ejus, non tamen nominatim, promulgationem in omnibus Parœciis præcipit & sancit, ut elapso post eam promulgationem mense, matrimonio, quod extra præsentiam Parochi & duorum testium contrahetur, sit nullum.

Præterea, haud verisimile est Regem loqui de Conciliis Provincialibus; nam verba suprâ relata, *comme étant cette peine indite par les Conciles,* apponit Rex, ut ostendat Judicem Ecclesiasticum astrictum esse ad rescindendum matrimonium ista solemnitate carens, vel saltem congruum esse, ut ad id cogatur. Porro, ratio hæc infirma esset, si Rex de Conciliis Provincialibus loqueretur; cum paucissima essent, quæ hanc tulissent pœnam, neque ea auctoritatem ultrâ suam Provinciam haberent: sed valet ratio, si de Concilio Generali intelligatur; namque ejus auctoritas est universalis, & omnes Judices Ecclesiasticos respicit. Denique, causa hæc, *cum à Concilio pœna hæc indicta sit,* adjecta etiam videtur ad suadendum, sanctionem Articuli Constitutionis Blesensis esse justam; nec immeritò; nam, si Concilium Generale eandem pœnam tulit, nulla dubitatio superesse potest, quin illa sit justa.

In *Præfatione Constit.* an. 1639. locus est, in quo Tridentinum laudatum videtur. Dicitur, esse quasdam ceremonias à Conciliis, tanquam essentielles & præscriptas, ab iisque declaratas esse, non solum de necessitate præcepti, sed etiam de necessitate Sacramenti. Nobis videtur eas ceremonias alias non esse quàm præsentiam Parochi & testium; nullæ enim aliæ sunt, quæ essentielles dici possint, & quæ tales à Conciliis declaratae sint. Solum autem Concilium Tridentinum declaravit præsentiam Parochi esse quasi essentialem matrimonio, idque declaravit, rescindendo matrimonium aliter, quàm præsentia Parochi factum.

Est & alter locus argumento nostro affinis, nempe Articulo 3. ejusdem Constitutionis, ferens, quòd, juxta SS. Decreta & Constitutiones Canonicas, matrimonia inter raptos & viduas, filios & filias cujuscumque ætatis & conditionis ab iis raptas, contracta, invalidè contracta sunt, ita, ut neque per temporis lapsum, neque per consensum personæ raptæ, patris, matris tutoris & Curatoris ejus confirmari unquam possint; adjicitur, *quandiu rapta in potestate raptoris manserit.* Porro, restrictio hæc reperitur solum in Concilio Tridentino *SESS. XXIV. Cap. 6.*

Ad Argumentum revocari potest ultima Clausula Declarationis an. 1686. circa Minores, quorum Patres Religionem præsentiam Reform. profitentes, absentes sunt. *Volumus, præterea, ut omnes solemnitates à Canonibus & dictis Constitutionibus præscriptæ accuratè observentur sub pœnis ibi contentis.* Nam procul dubio est, præsentiam Parochi & testium esse ex iis Solemnitatibus, quæ à solo Tridentino præceptæ sunt, sub pœnis, quas Constitutiones auctorifant.

EDICTUM anni 1697. locum notabilem supple-
Tom. I.

ditat. *Dispositiones SS. Decretorum & Constitutiones Regum Decessorum nostrorum circa celebrationem matrimoniorum, & specialiter ea, quæ respiciunt præsentiam proprii contrahentium Parochi, diligenter observentur.* Quantum certum est, solum Tridentinum instituisse proximè circa necessitatem præsentiam proprii Parochi, tantundem constat, Regem ibi præcipere executionem Decreti Tridentini circa eandem præsentiam.

Verisimile est eum quoque complecti Decreta Concilii, in eo, quòd jubet, ut Ecclesiastici Judices pœnas Canonicas pronuntient in Sacerdotes Sæculares, qui absque legitima in scriptis licentiâ, aliis personis, quàm Parochianis, benedictionem nuptialem dabunt. Nulli enim alii sunt Canones, qui pœnas tulerint in Sæculares id facientes, quàm Tridentini, *SESS. XXIV. de reform. matrim. Cap. 1.* Adde, quòd permittat sicuti Consilium, ut alius Sacerdos nuptias benedicat de licentiâ Parochi, vel Episcopi scripto data.

Denique, in *Declaratione 11. Junii 1697.* sub finem, Rex Magistratui præcipit, ut iis personis, absque requisitis solemnitatibus conjugatis, injungat, ut matrimonium rursus in eam juxta formam à SS. Canonibus præscriptam: at procul dubio est necessitatem præsentiam Parochi & testium sufficientium ad matrimonii probationem, quæ à solo Tridentino instituta est, ad illam formam pertinere.

QUESTIO II.

DUO consideranda sunt in locis Constitutionum mox collectis. 1. Nulla in iis fit mentio Concilii Tridentini, quamvis executio Decretorum ejus sanciat. Affectata hæc omisio ostendit, quantum Legislatores Gallici absint à voluntate auctorifandi Tridentinum per executionem Decretorum ipsius: Hæc non exigitur, nisi quia illa utilia videntur. Perinde de iis Decretis est, ac de Constitutionibus BONIFACII VIII. quæ, neglecta ipsarum origine, & tacito auctore, usurpantur, non quatenus auctoritates, sed quatenus rationes.

2. Observandum est, Decreta Concilii Tridentini in locis allatis laudari sub nomine Conciliorum SS. Decretorum, Canonum, Constitutionum Canoniarum unde sequitur, Legislatores agnoscere Concilium illud, ejusque Decreta mereri nomina, quæ aliis Conciliis eorumque Decretis dantur; & quædam esse capita circa quæ illius præcepta servanda sunt; ea nempe, quæ nostris libertatibus ac moribus non repugnant, quales sunt res in laudatis locis contentæ.

QUESTIO III.

QUAMVIS in observationibus præcedentibus aliquatenus Quæstioni Tertiæ satis fecerimus, tamen, circa hanc Quæstionem, non nihil adjiciemus; nempe, ex dictis sequi & constare, Decretum Concilii Tridentini *de reform. Matr.* observari in Galliâ auctoritate civili, nec non auctoritate Ecclesiastica in Capitibus sequentibus.

1. Necessitas præsentiam proprii Parochi, 2. Præsentiam testium sufficientium ad probationem matrimonii. 3. Nullitas matrimonii ob defectum alterutrius solemnitatis. 4. Pœnæ adversus eos, qui sine legitima permissione, alios quàm suos Parochianos matrimonio conjungunt.

Cæterum, notandum est circa prædictas Quæstiones, Constitutiones nonnihil adjecisse citatis Tridentinis de matrimonio tanquam ipsi essentielle; nempe, quòd adfit consensus parentum in matrimoniis Minorum xxv. annis: Quòd non dispensetur à tribus annis: quòd domicilium non acquiratur nisi per menses sex in eadem Diœcesi, & per annum in aliâ: quòd 4. testes assistant.

Notandum quoque, quòd alia Constitutiones Regiæ, quæ alia Decreta Concilii Tridentini in Leges civiles verterunt, similes adjectiones fecerint, ut ostentum in Collatione illarum cum istis ad id facta, quam hic subijcere non vacat, quòd utraq; facta fuerint, ut Decreta moribus Gallorum accommodarentur.

SECTIO VI.

Quare Episcopi Italici impediunt, ne Concilium Tridentinum definiret Residentiam Episcoporum esse Juris Divini.

Facti de quo agitur veritatem supponimus, quia Historici Concilii Tridentini circa illud consentiunt; illud etiam videtur in Epistola *Gentiani HERUETI* qui Theologus erat Cardinalis à Lotharingia ad *P. SALMERONEM*, Jesuitam. Illius autem facti causam investigamus: circa quod sciendum est, in Ultramontanis, quorum præcipui sunt Itali, duo ingentia esse plerumque obstacula, quæ eos impediunt, quominus credant Residentiam Episcoporum esse juris Divini. Primum obstaculum menti insidet, & provenit ex eo, quòd putent Episcopatum non esse ex institutione divinâ, sed Pontificem esse Episcoporum institutorem, eum omnia ipsorum munera, seu officia assignasse, atque præscripsisse, pariterque ipsis residentiam ad ea obeunda necessariam obligationem imposuisse. Aliud obstaculum cordi inhæret; cupiunt illi ambiuntque officia Curia Romanæ, perinde ac Episcopatus, voluntque illa cumularim possidere. Volunt quoque Cardinalatum, Legationes, Nunciaturas conjungere cum Episcopatibus. Porrò, exoptata adipisci nequeunt, nisi Pontifex eos pro beneplacito suo dispensare possit à residentia: secus conscientia stimulis urgerentur, quia sibi conscii non sunt aliquam necessitatem, aut evidentem Ecclesiæ utilitatem semper requirere ejusmodi dispensationes; & quantumvis exiguum habeant cognitionem dignitatis Juris Divini, nequeunt ignorare non licere Pontifici ab eo dispensare pro arbitrio suo: credentes autem Pontificem esse Juris Ecclesiastici postivi Dominum, parùm curant secum dispensari absque ullâ Canonica causâ; sed ipsis ad securitatem conscientia sufficit, ut Pontifex eos dispensare velit, sive ex merâ indulgentiâ, sive ex aliò humano quovis motivo.

Præmissâ hac observatione, facile percipimus Episcopos Italos, qui impediunt quominus Concilium Tridentinum definiret Residentiam Episcoporum jure divino præceptam esse, ad id impulsos fuisse ab ipsorum peculiari commodo, nec non à Pontifice cujus valde studiosi erant, ob multas rationes, sed præsertim quia à suo secerni non poterat. Profectò eorum referebat hoc caput indecisum manere, quia tunc licebat credere, obligationem residentia, quoad Episcopos à Jure positivo solum proficisci; hanc autem juxta opinionem, facile exonerari poterant ab illâ obligatione; 1. Per consuetudinem legitime præscriptam; ad quam sufficiunt 40. anni non residentia, sine ullâ Superioris, quamvis scientis, querela, 2. Per dispensationem Pontificiam expressam, aut tacitam: expressam, qualis est ea, quæ per Litteras ad hunc effectum conceptas conceditur: tacitam, qualis est ea, quam impetrat Episcopus, qui conscio Pontifice officium aliquod in Romanâ Curia adipiscitur; vel qui ad illud ab ipso Pontifice promovetur; vel qui ab eodem accipit aliquam Commissionem incompatibilem cum residentia in Diocesi.

Et Pontificio quoque commodo erat, ut non definiret, Residentiam Episcoporum esse Juris Divini. Nam, quamdiu licebit credere eam Juris esse Humani tantum, tamdiu in Curia suâ magnum habebit numerum Episcoporum suum favorem & gratiam venantium, poteritque inter famulos habere Episcopos, etiam magnarum Sedium, ipsis dare, aut ven-

dere Officia Curia suæ, eosdem absque necessitate Nuntios aut Legatos mittere, Cognatis aut Familiaribus suis plures Episcopatus conferre, nec tamen eos conspectu suo privare; denique illi, qui Dioceses suas deserere audebunt, ut Curiam sequantur, omnem scrupulum excutere poterunt, credendo, opinionem à Pontifice toleratam à peccato excusare.

Cùm Itali sint primi, quibus profit extraordinaria potestas, quam Ultramontani Pontifici attribuunt, quia plerique ex illis hujus subditi aut Curiales sunt, Episcopis illius Nationis hand sit injuria, dùm creditur, eos opiniones Sedis Apostolicæ magnitudini faventes amplecti, ob sui emolumentum amorem; jure igitur præsumimus illorum ambitionem, non minùs quàm immodicum gloria Pontificis studium, valde influxisse in machinationes, quibus illi, ad averendam definitionem, de quâ agitur, usi sunt.

Sed, inquis, quâ fieri potest, ut nequitia aliquot Patrum Concilii Generalis impediatur, quominus fiant definitiones Ecclesiæ tam necessaria, quàm decisio institutionis divinæ Episcoporum, nec non obligationis ad residentiam è Jure Divino; non autem efficere possit, ut decisiones falsæ fiant. Huic difficultati sic occurrimus; Concilium Generale non potest facere definitiones circa Fidem veritati contrarias, quin destruat Ecclesia, quam illud repræsentat: hæc enim corrueret, si portæ Inferi adversus eam prævalerent; hoc autem fieret, si Concilium Generale à quo repræsentatur definitiones erroneas conficeret; quia tunc ea fidem amitteret super quam ædificata fuit. Aliundè, Ecclesia consistere posset sine definitionibus, de quibus agitur; quandoquidem tot sæculis floruit antequam eas faciendi rationes nascerentur: uno verbo, Christus Ecclesiæ infallibilitatem promisit; hæc autem promissio illam præservavit, quominus faceret definitiones erroneas in Concilio Generali: non verò promisit, fore, ut omnes veritates revelatas simul ipsi detegeret, sed successivè, prout ipse volet: nos Ecclesiæ historia compellit, ut sic exponamus hunc locum; *Paraclitus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæ dixerò vobis.* Illa enim docet præcipuas definitiones circa fidem, per quas veritates revelatæ certò cognoscuntur, factas fuisse successivè, itâ, ut ab aliâ ad aliam non mediocre tempus efflueret.

SECTIO VII.

An aequale sit, seu indifferens Decreta Conciliorum concipi eorum nomine, vel nomine Præsidentis expressam mentionem faciendo consensus Episcoporum, qui cum Præsidente congregati sunt.

Principio videtur id promissum esse; quia, hinc, Decreta quocumque modo concipiuntur, nec majorem, nec minorem auctoritatem habent, nec magis nec minùs perspicua sunt; aliunde verò id, quod Legum auctoritatem & perspicuitatem nec auget, nec minuit merum accidens videtur nullius momenti. Quoad perspicuitatem, vel obscuritatem, manifestum est neutram nasci posse ex eo, quòd Præsidentis loquatur in Decretis, vel ex eo, quòd Synodus ipsa loquatur. Quoad auctoritatem, hæc servatur per expressionem consensus aliorum Episcoporum, hæc enim ostendit, Decreta facta fuisse ab Episcopis, perinde atque à Præsidente, & proinde esse opus Corporis congregati, non verò unius Capituli.

Ubi tamen altius penetramus, reperimus nonnihil referre ut Decreta nomine Synodi concipiuntur potius, quàm nomine Præsidentis, quamvis hic expressè dicat, Collegas suos consensisse. Sanè hæc forma concipiendi Decreta prorsus convenit formæ regiminis Ecclesiæ, quod est Aristocratico-Monarchicum; at in regimine Aristocratico, Leges concipiuntur nomine Senatûs, qui illas conficit, non verò nomine Præsidentis, cui unicum suffragium cum aliis

Sena-